

בבא מציעא ק"ב

השוכר בית מישראל לא יטלנה כשיצא ומנכרי נוטלה תנו רבנן, המשכיר בית לחבירו על השוכר לעשות לו מזוזה. וכשהוא יוצא, לא יטלנה בידו ויוצא, ומנכרי נוטלה בידו ויוצא. ומעשה באחד שנטלה בידו, ויצא וקבר אשתו ושני בניו. שואלת הגמרא, הרי המעשה סותר את מה ששנינו שמותר לשוכר מנכרי להוציא את המזוזה כשיוצא? אמר רב ששת, שמביאים את המעשה על הרישא, שהיה שוכר מישראל, ושנינו ברישא רישא שלא יטלנה בידו ויצא.

הזבל של בעה"ב כריבר"ח שא' שואלת הגמרא, באיזה אופן אמרה המשנה שהזבל חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו הוא של בעל הבית ואין לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכירים בלבד. אם מדובר כשהחצר מושכרת לשוכר והשוורים הם של השוכר, מדוע הזבל הוא של בעה"ב? ואם החצר לא מושכרת לשוכר והשוורים הם של המשכיר, הדבר הוא פשוט ואין בו חידוש? מבארת הגמרא, מדובר בחצר של המשכיר שלא השכירה לשוכר¹⁶¹, ובשוורים של אחרים שנכנסו לחצר. והבעלים מפקירים סתם גללים וחצרו קנתה אותם, ואפילו אם השוכר קדם השוכר והגביהם לא זכה בהם. ומכאן יש ראייה לרבי יוסי ברבי חנינא, שאמר חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו.

כל מציאות שיבואו לתוכו היום תקנה לי חצרי וקשה ממה ששנינו, אם אמר כל לא אמר כלום בחצר שאינה משתמרת לא אמר כלום. ואמר שחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו מדוע לא אמר כלום?! ואומרת הגמרא שמדובר בחצר שאינה משתמרת. שואלת הגמרא, והרי כפי שנינו, יצא לו שם מציאה¹⁶² בעיר דבריו קיימין. ואם מדובר בחצר שאינה משתמרת, מדוע אם יצא לו שם מציאה בעיר דבריו קיימים?. ואומרת הגמרא שכיון שיצא לו שם מציאה בעיר האנשים אינם נכנסים לחצר, והיא כחצר המשתמרת.

זבל היוצא מתנור וכירים והקולט מהאוויר ומקשה הגמרא ממה ששנינו, זבל היוצא מן ה"ה שלו ושברפת ושבחצר של בעה"ב התנור ומן הכירים, והקולט מן האויר, שנתן כלי באויר וקיבל גללים בתוכו הרי הוא שלו, ושברפת ושבחצר של בעל הבית. והגמרא הבינה, שמדובר בחצר שהמשכיר לא השכיר לשוכר. ואם נסבור כרבי יוסי ברבי חנינא שאמר, חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, מדוע בקולט מאויר הוא של השוכר, הרי הוא אויר חצרו של בעל הבית¹⁶³? אמר אביי, מדובר במדביק

161 רש"י. אבל הרמב"ם כתב אפ' השכירו. הגהות הגר"א.

162 יציא קול בעיר שבא צבי שבור בתוך שדהו או מן הנהר הציף לתוכה דגים. רש"י

163 תוס' תמחו ואם לא אומרים כר' יוסי בר' חנינא למה שבחצר הוא של בעל הבית. תוס'.

כלי בשולי פרה, והגללים נפלו מיד לכלי ולא היו באויר החצר. רבא אמר 'אויר שאין סופו לנוח לא כמונח'. ושואלת הגמרא, האם הדבר פשוט לרבא? הרי רבא הסתפק, מה הדין אם זרק ארנק בפתח זה והפקירו לכל הקודם, ויצא בפתח זה. האם 'אויר שאין סופו לנוח' הוא כמונח, ובעל החצר זכה בו. או ש'אויר שאין סופו לנוח' אינו כמונח, ובעל החצר לא זכה בו? דוחה הגמרא, שם לא הפסיק דבר בינו לבין אויר החצר, אבל כאן הכלי מפסיק בין הפרה לאויר החצר.

מבררת הגמרא על מה ששנינו, ושברפת ושבחצר הרי אלו של בעל הבית, מדוע התנא צריך לשנות את הדין בשניהם. הרי אם שלא השכיר את חצר, אין הבדל בין רפת לבין חצר¹⁶⁴? אמר אביי, התנא אומר שהזבל שברפת שבחצר המושכרת לשוכר, כל הזבל שברפת לבעל הבית. ואמר רב אשי, זאת אומרת שהמשכיר חצירו סתם לא השכיר רפת שבה.

יוני שובך ויוני עליה חייבות בשילוח ומקשה הגמרא ממה ששנינו, יוני שובך הקן ואסורות בגזל מפני דרכי שלום. שמבקשים את מזונותיהם בשדה וקיניהם בשובך, ויוני עליה חייבות בשילוח הקן, כשהאם רובצת על הביצים. שקוראים בהם את הכתוב: "כִּי יִקְרָא קֶן צְפוּר לְפִנְיָךְ" "כִּי יִקְרָא" פרט ל'מזומן', ואסורות בגזל מפני דרכי שלום. ואם נאמר כרבי רבי יוסי ברבי חנינא שחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, הרי כאן כיון שהביצים הם שלו הקן נקרא 'מזומן' ויהיה פטור משילוח הקן¹⁶⁵? אמר רבא, שביציאת רובה של הביצה קוראים בהם "או ביצים", ואם היה בא לתפוש את הביצה קודם שיציאתה תגמר, הוא חייב לשלח קודם את האם ואחר כך לקחת את הבנים. אבל בעל החצר אינו קונה את הביצה עד אותה שנפלה לחצרו. ושואלת הגמרא אם כך אם הביצה לא נפלה עדיין בחצרו מדוע שנינו שהביצים אסורות בגזל משום דרכי שלום? עונה הגמרא, שמה שנאמר אסורות בגזל מפני דרכי שלום, נאמר על האם ולא על הביצים¹⁶⁶, מפני שבעל השובך בטוח שהיונים יחזרו בערב לשובך.

או שנאמר שמה שנאמר אסורות משום דרכי שלום, נאמר על הביצים ולא על אמן. ומשעה שיצאה רובה של הביצה, דעתו עליה. ואחרי שרב יהודה אמר בשם רב אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם, שנאמר "שֶׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם", ואחר כך "וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לְךָ", אפילו אם הביצה נפלה לחצרו, כל זמן

164 רש"י. תוס' כתבו שהם שני דברים שסותרים זא"ז שברפת בא לדייק שדוקא ברפת שאין בה כלום לשוכר הבית, אבל שבחצר שיש לשוכר בה זכות הילוך לכניסה ויציאה לבית הוא של השוכר. ואחר כך שנינו שבחצר הוא של בעל הבית. תוס'. והריטב"א כתב שבכה"ג הוא של בעל הבית. הגהות הגר"א.

165 היה אפשר להקשות גם מהסיפא אלא שעדיף להקשות מהרישא, או שנאמר שלא יכולים להקשות מהסיפא מפני שאפשר לומר שהביצים אסורות משום גזל גמור ועל אמן יש דרכי שלום. תוס'.

166 תוס' הקש הרי צריכים לשלחה. וי"ל כשאינה רובצת עליהן ואפשר לומר שעל הביצים שנפלו יש גזל גמור ועל אמן דרכי שלום. תוס'.

שאם רובצת עליהן הביצים חייבות בשילוח הקן ואינו 'מוזמן'.

כל מקום שהוא יכול לזכות חצרו
זכתה
ולא קשה על רבי יוסי ברבי חנינא מפני שבכל מקום
שהוא יכול לזכות, גם חצרו זוכה לו. ובכל מקום
שהוא אינו יכול לזכות, גם חצרו אינה זוכה לו. שואלת הגמרא, מדוע האיסור
הוא גזל מפני דרכי שלום, הרי אם שלח את האם הוא גזל גמור למי שנטלן,
מפני שהחצר קנתה לבעליה את הביצים. ואם לא שלחה, הוא חייב לשלחה ורק
אחר כך יקח את הביצים, ומה שייך לומר שהוא גזל? עונה הגמרא, שהתנא אמר
בקטן¹⁶⁷ שאינו בר שילוח שאינו חייב במצות, ובמקרה שלא שלח את האם ולקח
את הביצים. ובכזה מקרה אמר התנא שאביו של הקטן חייב להחזיר לו את הביצים
מפני דרכי שלום.

משנה

המשכיר בית לחבירו לשנה ונתעברה השנה, נתעברה לשוכר ואין המשכיר גובה
לו עבור חודש נוסף. השכיר לו לחדשים ונתעברה השנה, נתעברה למשכיר.
מעשה בציפורי באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהב לשנה מדינר זהב
לחדש, ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ולפני רבי יוסי, ואמרו יחלוקו את
חדש העיבור.

גמרא

אם א' ב"ב זהובים לשנה מדינר
זהב לחדש יחלוקו
שואלת הגמרא, והרי המעשה בסוף המשנה סותר
את מה שאמרה המשנה קודם לכן? מבארת הגמרא,
שיש להשלים את החסר ולשנות כך, ואם אמר לו בשנים עשר זהובים לשנה
מדינר זהב לחדש, יחלוקו¹⁶⁸. ומעשה בציפורי באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים
עשר זהובים לשנה מדינר זהב לחדש, ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל
ולפני רבי יוסי¹⁶⁹ ואמרו יחלוקו את חדש העיבור.

רב א' אני הייתי נותן את כולו
למשכיר תפוס לשון אחרון
אמר רב, אם הייתי שם הייתי נותן את כולו
למשכיר. שואלת הגמרא, ומה חידש כאן רב
שהולכים אחרי הלשון האחרון שאמרו, הרי רב כבר אמר פעם אחת 'תפוס לשון
אחרון'. שרב הונא אמר שבישיבתו של רב אמרו, אם אחד אומר לחבירו בכמה
חפץ זה? ואמר לו אסתירא מאה מעות, ונתרצו חייב לתת לו מאה מעות. ואם אמר

167 לא גורסים ששלחה קטן שהרי אם שלחה קטן בעל השוכך קנה את הביצים מדאורייתא, האם משום שקטן
לקח את הביצים יהיו שלו. אלא הקטן לקח את הביצים בלא שילוח לפני שבעל השוכך זכה בהן. והיה אפשר
להעמיד בגדול ששם את ידו או בגדו מתחת לביצים כשהאם רובצת עליהם כדי שבעל השוכך לא יזכה ולא התכון
לזכות. וכשהא"כ שלח את האם וקח את הביצים זכה בהם. תוס'.

168 שלא יודעים אם תפוס לשון ראשון או לשון אחרון. רש"י.

169 תוס' הקשו שמשמע שלשמואל ר' יוסי מסופק אם תפוס לשון ראשון או אחרון. ובמקומות אחרים ר' יוסי אומר
שבגמרא דבריו אדם תפס. וי"ל שכאן הוא כשיש סתירה ביניהן ואי אפשר לומר שכוונתו על שתיהן, אבל כשאינם
סותרים ר' יוסי או' אף בגמרא דבריו אדם נתפס ומפרשים את דבריו שהתכוון לשתיהן. תוס'.

לו מאה מעות אסתירא חייב לו אסתירא, משום שאומרים 'תפוס לשון אחרון? מבארת הגמרא, שהיינו אומרים שהטעם של רב אינו משום שאומרים 'תפוס לשון אחרון' אלא שהוא מפרש את דבריו. כשאמר אסתירא מאה מעי אמר שיתן לו סלע גדול¹⁷⁰ ששוה מאה פרוטות¹⁷¹. וכשאמר מאה מעות אסתירא אמר לו שיתן לו מאה פרוטות רעות שאינן שוות אלא סלע.

ושמואל א' בבא באמצע החדש יחלוקו בתחילת החדש למשכיר בסוף החדש לשוכר ואמר לו צא מביתי או תן לי שכר חדש זה. וכיון שיש ספק איזהו לשון נתפוס אומרים העמד ממון על חזקתו. ולא מוציאים ממנו עבור מה שדר בה שמא תופסים לשון ראשון, וישלם את מה שלא עבר מהחדש או שיתן שכרו, כיון שיש ספק שמא יש לתפוס לשון אחרון, ומעמידים את הקרקע בחזקת בעליה. אבל אם בא בתחילת החדש כולו למשכיר, ואם בא בסוף החדש כולו לשוכר¹⁷².

כור בל' אני מוכר יכול לחזור שואלת הגמרא, והרי שמואל סובר שאומרים 'תפוס לשון אחרון'. שאמרו רב ושמואל, האומר לחברו כור בשלושים אני מוכר לך, יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה. ואינה משיכה, מפני שכולו מקח אחד ועד שימשוך את כולו לא קנה דבר. ואם אמר לו כור בשלושים סאה בסלע ראשון ראשון קנה. כיון שאמר לו סאה בסלע כל סאה וסאה היא מקח אחד, ומשיכת כל אחת מהן קנתה אותה? עונה הגמרא, ששם הטעם הוא משום שיש ספק אם אומרים אומרים 'תפוס לשון ראשון' או 'או תפוס לשון אחרון' וכיון שתפס את מה שמשך אין בנו כח להוציא מחזקתו. וכמו כן, המשנה אומרת שאם בא באמצע החדש יחלוקו את חדש העיבור, מפני שהקונה תפס את מה שגר עד עכשיו.

ר"נ אמר אפ' בסוף החדש למשכיר ורב נחמן אמר, קרקע עומדת בחזקת בעליה, קרקע בחזקת בעליה עומדת ואפילו אם בא בסוף החדש כולו למשכיר, מפני שהספק לא נולד עכשיו אלא נולד מתחילת החדש. והעמד את קרקע על חזקתו ונמצא שהשוכר דר בשל חברו וצריך להעלות לו שכר. ושואלת הגמרא מה

170 אסתירא הוא סלע מדינה חצי דינר שמינית סלע צורי כמו שא' בהתקוע לחבירו משלם לו סלע והוא חצי דינר וחצי דינר צ"ל פרוטות וכשאמר לו אסתירא מאה מעי אמר לו סלע שהוא יותר ארבע פרוטות שסתם מעות הם פרוטות אם לא פירש מעות כסף, ואי אפשר לומר שאמר מאה מעות כסף שהרי אפילו סלע צורי אינו אלא כ"ד מעות. רש"י.

171 התוס' הקשו על פירוש רש"י שמשמע במשנה בב"ב שמפרשים את לשונו כפחות שבלשונו. ונראה לר"י לפרש שמההיא של אסתירא היינו אומרים שכולו לשוכר, ומפרשים את מה שהמשכיר אמר י"ב דינרים לשנה אפ' שישלם לו דינר בכל חדש, שלא ימתין עד סוף השנה כמו בשכירות שאינה משתלמת אלא לבסוף. ואם היה אומר כולו למשכיר היינו אומרים שבאסתירא נפרש כפחות שבלשונו כמו בפ' גט פשוט אפ' שלא אמר מאה מעי. ור' שמואל פירש בפ' בית כור אי מהתם היינו או' פירושי מפרש ואמר שאם השנה היא פשוטה י"ב דינרים לשנה, ואם היא מעוברת דינר לחודש. ולכן כולו למשכיר, ולא משום תפוס לון אחרון. ויש ספרים שגורסים מהו דתימא ותו לא. תוס'.

172 העמד ממון על חזקתו. רש"י.

החידוש בדבריו שאומרים 'תפוס לשון אחרון', הרי רב אמר זאת? ואומרת הגמרא שרב נחמן אמר שכולו למשכיר אפילו כשהפך ואמר לו בתחילה דינר זהב לחדש ואחר כך משנים עשר זהובים לשנה. מפני שהטעם אינו משום שאומרים 'תפוס לשון אחרון' בודאי. אלא הוא ספק אם אומרים 'תפוס לשון אחרון'. ומטילים את הספק לתחילת החדש, ואומרים העמד את קרקע על חזקתו בחזקת בעליה.

שאלו את רבי ינאי מה הדין אם השוכר אומר נתתי שכר שנה, והמשכיר אומר לא לקחתי. על מי להביא ראיה? ואומרת הגמרא הרי שנינו את הדין בין בתוך זמנו¹⁷³ ובין לאחר זמנו. שנינו במשנה בבכורות,¹⁷⁴ מת האב בתוך שלושים יום בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה, לאחר שלשים בחזקת שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה^{175 176}. ואומרת הגמרא שהשאלה היתה כשתבעו לדין ביום האחרון של השנה, והשוכר אמר לו נתתיו לך בבקר. האם אומרים שאדם פורע ביום האחרון של זמנו או לא.

ואמר להם רב יוחנן שנינו במשנה, שכיר בזמנו נשבע ונוטל, מפני שחכמים הטילו עליו שבועה משום שבעל הבית טרוד בפועליו. אבל כאן, השוכר נאמן בשבועה ששילם את שכרו בתחילת היום האחרון.

173 שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף וזמנו הוא ביום האחרון של השנה. רש"י.

174 וגרסת הרי"ף והרא"ש היא, דתניא כל ל' יום בחזקת שלא נתן עד שיביא ראיה שנתן לאחר ל' יום בחזקת שנתן. והוא על שכירות סתם שהוא ל' יום. הגהות הגר"א.

175 בבכור שכתוב בו "מבן חדש תפדה" ומסתמא בתוך שלשים יום אביו לא פדאו אביו, הלואי שיפרע אדם חובו בזמנו, והבן חייב לפדות עצמו. מת לאחר שלשים. סתמו פדאו האב בזמנו עד שיאמרו השכינים ידוע לנו שאביך לא פדאך שצוה בשעת מותו, ולגבי כהן לא שייך לומר לשון יביא ראיה שהכהן אינו בעל דינו הוא שאם ירצה יאמר לא אתן לך אלא לכהן אחר ולכן שנו עד שיאמרו לו ומשיאמרו לו המצוה מוטלת עליו שיפדה הוא עצמו. רש"י.

176 תוס' הקשו לאביי שא' עביד איניש דפרע בגו זימניה מדוע הוא בחזקת שלא נפדה. וי"ל ששם הטעם הוא שלא יטרידנו שאינו שייך בפדיון הבן שיכול לתת לכל כהן שירצה. אבל קשה כיצד בא להביא ראיה לשוכר? אלא "ל שהוא בחזקת שלא נפדה מפני שהאב ירא שמא הבן ימות או שהמעות יתעכלו תוך ל' יום. וגם השוכר ירא להקדים את השכר שמא הבית יפול או ביתו של המשכיר יפול ויוציאנו. תוס'. אבל הרא"ש כתב שבתוך זמנו או כשהקדים לו שכר אינו יכול להוציא. הגהות הגר"א.